

Κεφάλαιο 1

Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις και προσδιορισμός της θεματολογίας

1.1. Προσδιορισμός του θέματος

Η εκπαίδευση είναι μια οργανωμένη διαδικασία, που γενικότερα συμβάλλει στη μεγιστοποίηση της ατομικής και κοινωνικής ευημερίας. Τελικά είναι το κύτταρο αναπαραγωγής και ανέλιξης των αρχών, των αξιών και των ιδεών, για την καλύτερευση της κοινωνίας. Ακρογωνιαίος λίθος τη εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι οι δύο πρώτες βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι ένα επιμέρους σύστημα που κατέχει στρατηγικής σημασίας θέση μέσα στο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό υπερσύστημα μιας χώρας, γιατί ασκεί και δέχεται επιδράσεις από το περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργεί.

Θεωρείται δηλαδή ως ένα ζωντανό, δυναμικό και πολύπλοκο σύστημα το οποίο βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία με το περιβάλλον. Σύμφωνα με τους Ανδρέου και Παπακωνσταντίνου, 1994 «Το εκπαιδευτικό σύστημα δομικά περιλαμβάνει στοιχεία (είναι συναφές σύνολο δομών) τα οποία συνδέονται μεταξύ τους με σχέσεις εξάρτησης και αλληλεπίδρασης. Στο εσωτερικό του εκπαιδευτικού συστήματος πραγματοποιείται επεξεργασία της πρώτης ύλης (του παιδιού) με την εφαρμογή διαφόρων μεθόδων (διαδικασία μάθησης) ενώ από το σύστημα υπάρχουν εκροές (απόφοιτοι όλων των βαθμίδων). Τέλος, η λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος έχει έναν καθορισμένο σκοπό (την πνευματική ανάπτυξη – δηλαδή γνωστική, και μέσα απ' αυτή, την επαγγελματική και κατά προέκταση παραγωγική ανάπτυξη ενός κοινωνικού συνόλου – και την πολιτιστική αναβάθμιση, που εμπεριέχει το στοιχείο των σχέσεων και συγκρούσεων μεταξύ των δομών), τον οποίο προσπαθεί να επιτύχει, για να ικανοποιήσει τις ανάγκες των άλλων συστημάτων του περιβάλλοντος του, με τα οποία βρίσκεται σε αλληλεξάρτηση» (Ανδρέου και Παπακωνσταντίνου, 1994:62).

Σκοπός της οργανοδιοικητικής λειτουργίας στο σχολικό σύστημα είναι να δημιουργήσει όλες εκείνες τις προϋποθέσεις που θα διευκολύνουν τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής

διαδικασίας και θα μεγιστοποιήσουν την απόδοση των παραγόντων που εμπλέκονται σ' αυτό (Ανδρέου και Παπακωνσταντίνου, 1994:113).

Η δομή αναφέρεται στο επίσημο μοντέλο των σχέσεων μεταξύ των ατόμων ενός οργανισμού. Εκφράζει τους τρόπους με τους οποίους συνεργάζονται τα άτομα ενός οργανισμού μεταξύ τους, ώστε να επιτύχουν τους αντικειμενικούς του στόχους.

Ο O'Neills (1994:109) συλλαμβάνει τα βασικά χαρακτηριστικά της δομής και δείχνει τη σχέση της με την έννοια του «ρόλου»: «Η δομή συγκεντρώνει την επίσημη περιγραφή των ρόλων, της εξουσίας, των σχέσεων και των θέσεων μέσα στον ίδιο τον οργανισμό».

Οι Everard και Morris (1996) παρουσιάζουν επίσης πώς συνδέεται η δομή και οι ρόλοι: Η δομή ενός οργανισμού περιλαμβάνει το οργανωσιακό διάγραμμα, τις επιτροπές, τα τμήματα, τους ρόλους, (και) τα επίπεδα ιεραρχίας και την εξουσία.

Επικεντρώνοντας την προσοχή μας στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, βλέπουμε ότι το γενικό πλαίσιο του συστήματος αυτού διαγράφεται στο άρθρο 16 του ισχύοντος Συντάγματος 1975/1986 και ορίζει ότι «Η παιδεία... έχει ως σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων. Αναφορικά με τον ρόλο της πρώτης βαθμίδας εκπαίδευσης, ο Νόμος 1566/85 (άρθρο 1) ορίζει ότι «σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών».

Για να πραγματοποιηθούν οι παραπάνω εκπαιδευτικοί σκοποί της πολιτείας, θα πρέπει τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που εξετάζουμε στην παρούσα εργασία, να είναι αποτελεσματικά. Στη σχετική βιβλιογραφία, συγκεκριμένη αναφορά σε έρευνες αναφέρει ότι ένα αποτελεσματικό σχολείο διακρίνεται για: (Πασιαρδής, 2004: 109 - 110):

- την ικανότητα της σχολικής ηγεσίας του,
- τη σταθερότητα του διδακτικού προσωπικού,
- την κατάλληλη κατάρτιση των διδασκόντων,
- την ύπαρξη ευνοϊκού κλίματος εργασίας,
- την επαρκή οργανωσιακή υποστήριξη,
- την αποτελεσματική συνεργασία σχολείων και οικογένειας και
- την αποτελεσματική διεύθυνση, εποπτεία - καθοδήγηση και παρότρυνση από τα αρμόδια όργανα.

Στο οργανοδιοικητικό αυτό πλαίσιο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει ο Σχολικός Σύμβουλος, βάσει του κυρίαρχου νόμου Ν. 1304/82 που ρυθμίζει θέματα και αρμοδιότητες του.

Το έργο του/της Σχολικού Συμβούλου, όπως αυτό οριοθετείται στο άρθρο 7 του Ν. 1340/2002, είναι «η επιστημονική-παιδαγωγική καθοδήγηση και η συμμετοχή στην αξιολόγηση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, καθώς και η ενθάρρυνση κάθε προσπάθειας για επιστημονική έρευνα στο χώρο της εκπαίδευσης» (ΦΕΚ. 1340/2002 τ.Β').

Συγκεκριμώντας τις παραμέτρους που σχετίζονται με τον ρόλο και τον τρόπο άσκησης των αρμοδιοτήτων των σχολικών συμβούλων, γενικά αναδεικνύεται η ανάγκη μελέτης του θέματος καθώς και η διατύπωση προτάσεων -παρεμβάσεων για την άμβλυνση των μεταβλητών (θεσμικών - πρακτικών) εκείνων που παρεμποδίζουν την αποτελεσματική δράση των σχολικών συμβούλων.

Εκ των ανωτέρω διαπιστώνεται ότι η εναρμόνιση της δράσης του Σχολικού Συμβούλου με τον θεσμικό του ρόλο αναμένεται να συμβάλει θετικά στο παραγόμενο εκπαιδευτικό έργο, εφόσον το θεσμικό πλαίσιο δύναται να λειτουργήσει αποτελεσματικά.

Αν ληφθούν υπόψη τα παραπάνω και ταυτόχρονα η ύπαρξη ευνοιοκρατίας, πελατειακών σχέσεων, έντονης κομματικοποίησης και η ασυνέχεια στο διοικητικό εκπαιδευτικό σύστημα (συχνές αλλαγές Υπουργών, εκπαιδευτικής πολιτικής, διοικητικών στελεχών κ.ά.), διαφαίνεται πως ενδεχομένως δεν έχουν τεθεί οι βάσεις και οι αναγκαίες προϋποθέσεις για μια αποτελεσματική εποπτεία, διεύθυνση και καθοδήγηση στον χώρο της εκπαίδευσης, που να οδηγεί σε μια αποτελεσματική εκπαιδευτική πολιτική.

Ο ρόλος των Σχολικών Συμβούλων, όπως διαμορφώνεται μέσα από τους σχετικούς νόμους και τα αντίστοιχα Προεδρικά Διατάγματα είναι: καθοδηγητικός, συντονιστικός, επιμορφωτικός. Συμμετέχει στην αξιολόγηση και συμβάλλει στη διοίκηση (Ν.1566/85, Π.Δ. 214/85).

Επίσης, όπως προβλέπει το άρθρο 8 § 1 της Υ.Α. 105657/2002 έχει πέντε κύριες λειτουργίες:

- α) Διαχειρίζεται στον τομέα ευθύνης του την εκπαιδευτική πολιτική και υποστηρίζει την εφαρμογή των εκπαιδευτικών καινοτομιών, οι οποίες εισάγονται στην εκπαίδευση.
- β) Ως προγραμματιστής του εκπαιδευτικού έργου στην περιοχή ευθύνης του, προτείνει πρόγραμμα εφαρμογής των προγραμμάτων σπουδών ή φροντίζει για την εφαρμογή του προτεινόμενου από το Π.Ι. προγραμματισμού. Συγχρόνως παρακολουθεί και συντονίζει τον παραπάνω προγραμματισμό. Ο προγραμματισμός, η επίβλεψη, η καθοδήγηση, η αξιολόγηση, γίνεται με άξονα τον κεντρικό προγραμματισμό (τα αναλυτικά προγράμματα, τα βιβλία, τα βιβλία του εκπαιδευτικού).
- γ) Ως επιμορφωτής των εκπαιδευτικών, αναλαμβάνει πρωτοβουλίες επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην περιοχή ευθύνης του.
- δ) Συμμετέχει στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών, όπως ορίζει η κείμενη νομοθεσία.
- ε) Όταν ο Σ.Σ. διαπιστώνει ότι κάποιοι εκπαιδευτικοί εμφανίζουν αδυναμία στην άσκηση εκπαιδευτικού έργου, παράλληλα με την σύνταξη της υπηρεσιακής έκθεσης, προτείνει να εφαρμοστεί πρόγραμμα επιμόρφωσης, αναλυτικά σε κάθε έναν από αυτούς.

Επίσης, στο έργο του Σχολικού Συμβούλου βασικό στοιχείο είναι η συνεχής φροντίδα και υποχρέωση για την επιστημονική και παιδαγωγική καθοδήγηση των εκπαιδευτικών.

Τέλος, ο Σχολικός Σύμβουλος ενθαρρύνει την εφαρμογή νέων αποτελεσματικότερων μεθόδων διδασκαλίας, καθώς και τη χρήση σύγχρονων μέσων εκπαιδευτικής τεχνολογίας.

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι έχουν μία θέση ευθύνης στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς είναι εκείνα τα πρόσωπα, που επικοινωνούν άμεσα με τους εκπαιδευτικούς, καθοδηγώντας, συντονίζοντας, αναβαθμίζοντας και αξιολογώντας το έργο τους.

Το επίπεδο συνεργασίας του Σχολικού Συμβούλου με τους διάφορους φορείς, εξαρτάται κυρίως από την «αυθαιρέτη» ερμηνεία του θεσμικού πλαισίου και τις προσωπικότητες των εμπλεκομένων ατόμων.

Ταυτόχρονα, οι Σχολικοί Σύμβουλοι οφείλουν να συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς (άρθρο 9 της Υ.Α. 105657/2002), τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων, τους Συλλόγους Διδασκόντων (άρθρο 10 της Υ.Α. 105657/2002), τους Διευθυντές Εκπαίδευσης και τους **Προϊσταμένους των Γραφείων Εκπαίδευσης** (άρθρο 11 της Υ.Α. 105657/2002)-**Σημ: έχουν πλέον καταργηθεί.**

Είναι, λοιπόν, προφανές ότι οι Σχολικοί Σύμβουλοι είναι υποχρεωμένοι να συνεργάζονται με το σύνολο των παραγόντων της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και με πολλούς άλλους θεσμοθετημένους φορείς (άρθρο 12 της Υ.Α. 105657/2002).

Από τα παραπάνω προκύπτει σαφώς ότι οι Σχολικοί Σύμβουλοι ασκούν έργο εκπαιδευτικό. Μάλιστα, μεταξύ των καθηκόντων τους προβλέπεται και ότι «επισιέπτονται τα σχολεία της δικαιοδοσίας τους, δημόσια και ιδιωτικά και ενημερώνονται για το επιτελούμενο εκπαιδευτικό έργο» (ά. 9 § 2 γ) Υ.Α. 105657/2002). Είναι, λοιπόν, φανερό ότι η παρουσία των Σχολικών Συμβούλων στον χώρο των σχολείων ευθύνης τους και μάλιστα κατά τον χρόνο λειτουργίας τους, είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση του έργου τους.

Επιπλέον, από τις ανωτέρω διατάξεις είναι πρόδηλο ότι το σημαντικότερο καθήκον των σχολικών συμβούλων εντοπίζεται στη συνεργασία που οφείλουν να αναπτύξουν με τους εκπαιδευτικούς των σχολείων ευθύνης τους. Εξάλλου, και το άρθρο 9 της Υ.Α. 105657/2002, που αφορά στη σχέση των σχολικών συμβούλων με τους εκπαιδευτικούς, περιέχει τον εκτενέστερο κατάλογο καθηκόντων και αρμοδιοτήτων. Από τον κατάλογο αυτόν είναι αναμφισβήτητο ότι οι σχολικοί σύμβουλοι θα πρέπει να έχουν άμεση, προσωπική και τακτική επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς του κλάδου τους.

Η συνεργασία των σχολικών συμβούλων με τους Διευθυντές Εκπαίδευσης (ά. 11 της Υ.Α. 105657/2002) έχει περισσότερο τον χαρακτήρα ενημέρωσης για τα όποια διοικητικά προβλήματα ανακύπτουν, καθώς και μιας εισήγησης πιθανών ρυθμίσεων.

Από την παραπάνω περιγραφή του έργου του σχολικού συμβούλου, καθίσταται πρόδηλο ότι είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το έργο των εκπαιδευτικών, έτσι ώστε να θεωρείται ότι έχει παρακολουθηματικό χαρακτήρα προς αυτό.

1.2. Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Βασικός σκοπός αυτής της έρευνας είναι να ανιχνεύσει και να καταγράψει τις απόψεις και τις θέσεις των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης για

τον ρόλο των Σχολικών Συμβούλων Τεχνικών Ειδικοτήτων, μέσα από μια διαδικασία κριτικής προσέγγισης και αποτύπωσης των καθηκόντων -αρμοδιοτήτων τους βάσει του θεσμικού τους ρόλου.

Απώτερος σκοπός της έρευνας είναι ο εντοπισμός των στοιχείων, που αποτελούν τα σημεία διαφοροποίησης μεταξύ θεσμικού και ουσιαστικού ρόλου του Σχολικού Συμβούλου επαγγελματικής ειδικότητας της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, οι αιτίες τυχόν δυσαρμονίας μεταξύ θεσμικού και πραγματικού ρόλου του, καθώς και η εξαγωγή συμπερασμάτων και η διατύπωση προτάσεων βελτίωσης της υφιστάμενης κατάστασης.

Ειδικότερα, η εργασία στοχεύει να καταγράψει:

- τον προσδιορισμό της θέσης του Σχολικού Συμβούλου επαγγελματικής ειδικότητας της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στο Εκπαιδευτικό μας σύστημα σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο
- τη διεύρυνση τυχόν δυσαρμονίας μεταξύ θεσμικού και πραγματικού ρόλου του Σχολικού Συμβούλου
- την ύπαρξη αναντιστοιχίας του βαθμού ευθύνης και εξουσίας του Σχολικού Συμβούλου
- την ελλιπή διοικητική υποστήριξη αυτού του θεσμού
- τη διεύρυνση των απόψεων και των στάσεων των εκπαιδευτικών για την αποτελεσματικότητα και το έργο των Σχολικών Συμβούλων επαγγελματικών ειδικοτήτων
- το πρώτο βήμα για μελλοντικές ποσοτικές και ποιοτικές έρευνες που θα αποτυπώνουν τη αποτελεσματικότητα του τρόπου λειτουργίας των διοικητικών υπηρεσιών της εκπαίδευσης.

1.3. Σημασία και αναγκαιότητα της έρευνας

Μπροστά στους προβληματισμούς αυτούς, η παρούσα μελέτη επιχειρεί να αποτυπώσει την υφιστάμενη κατάσταση σχετικά με τον θεσμό του Σχολικού Συμβούλου επαγγελματικής ειδικότητας της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και να προτείνει λύσεις που να βελτιώνουν την εκπαιδευτική διαδικασία στους δημόσιους σχολικούς οργανισμούς της χώρας μας.

Λαμβάνοντας υπόψη την έλλειψη σχετικών μελετών και της υφιστάμενης κατάστασης με το προαναφερόμενο θέμα και υπό το πρίσμα των ανωτέρω σκέψεων, γίνεται αντιληπτό ότι η διερεύνηση του θέματος καθώς και τα αποτελέσματα τα οποία θα προκύψουν, θα συμβάλουν ιδιαίτερα στο προσδιορισμό των παραμέτρων εκείνων που σχετίζονται με τον ρόλο του Σχολικού Συμβούλου και επιδέχονται θεσμικές παρεμβάσεις για τη δημιουργία θετικού εκπαιδευτικού αποτελέσματος.

Όπως είδαμε, μέσω της μελέτης επιχειρείται η αποτύπωση της υφιστάμενης θεσμικής και πραγματικής κατάστασης σχετικά με τον ρόλο του Σχολικού Συμβούλου

επαγγελματικής ειδικότητας της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και η πιθανή πρόταση σχετικών λύσεων.